

Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών Εξειδίκευσης
Του Τμήματος Ελληνικής Φιλολογίας του Δημοκριτείου Πανεπιστημίου Θράκης
σε συνεργασία με το
ΕΚΕΦΕ Δημόκριτος – Ινστιτούτο Πληροφορικής και Επικοινωνιών
με τίτλο: «Εξειδίκευση στις Τ.Π.Ε. και Ειδική Αγωγή – Ψυχοπαιδαγωγική της ένταξης»

**ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΟΥ PORTFOLIO ΩΣ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΟΣ ΤΡΟΠΟΣ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ ΤΗΣ
ΕΠΙΔΟΣΗΣ ΜΑΘΗΤΗ ΜΕ ΑΥΤΙΣΜΟ: ΜΕΛΕΤΗ ΠΕΡΙΠΤΩΣΗΣ ΣΤΗΝ ΠΡΟΣΧΟΛΙΚΗ
ΑΓΩΓΗ**

**PORTFOLIO APPLICATION AS AN ALTERNATIVE WAY TO EVALUATE PERFORMANCE
OF A STUDENT WITH AUTISM. CASE STUDY IN PRESCHOOL CARE.**

της

Κανιά Αγγελικής

Μεταπτυχιακή διατριβή που υποβάλλεται
στην τριμελή επιτροπή για την απόκτηση του μεταπτυχιακού τίτλου του
Προγράμματος Μεταπτυχιακών Σπουδών Εξειδίκευσης
του Τ.Ε.Φ – Δ.Π.Θ. σε συνεργασία με το Ε.Κ.Ε.Φ.Ε. Δημόκριτος – Ινστιτούτο
Πληροφορικής και Επικοινωνιών
με τίτλο: «Εξειδίκευση στις Τ.Π.Ε. και Ειδική Αγωγή – Ψυχοπαιδαγωγική της
ένταξης»

Η τριμελής επιτροπή:

1. ΕΙΡΗΝΗ ΚΟΡΡΕ
ΕΠΙΚΟΥΡΗ ΚΑΘΗΓΗΤΡΙΑ Τ.Ε.Φ. Δ.Π.Θ.
2. ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ ΛΟΥΚΕΡΗΣ
ΣΥΝΕΡΓΑΖΟΜΕΝΟΣ ΕΡΕΥΝΗΤΗΣ Ι.Π.Τ. Ε.Κ.Ε.Φ.Ε. «ΔΗΜΟΚΡΙΤΟΣ»
3. ΖΑΧΑΡΟΥΛΑ ΤΑΒΟΥΛΑΡΗ
ΣΥΝΕΡΓΑΤΙΔΑ ΕΡΕΥΝΗΤΡΙΑ Ι.Π.Τ. Ε.Κ.Ε.Φ.Ε. “ΔΗΜΟΚΡΙΤΟΣ”

Αθήνα 2018

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η παρούσα εργασία είναι μια ποιοτική έρευνα αναφορικά με τις σύγχρονες τάσεις στην αξιολόγηση της εκπαιδευτικής διαδικασίας και συγκεκριμένα εστιάζεται στην αυθεντική αξιολόγηση και τις δυνατότητες εφαρμογής της στην Ειδική Αγωγή και Εκπαίδευση αξιοποιώντας τον Φάκελο Εργασιών του Μαθητή (*portfolio*).

Με την παρούσα, επιχειρείται να διερευνηθεί η δυνατότητα αξιοποίησης του ΦΕΜ στη μαθησιακή διαδικασία για παιδιά με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες, όπως και το πώς δύναται αυτός να επηρεάσει τη σχέση γονέων – εκπαιδευτικών, μελετώντας την περίπτωση ενός μαθητή που ανήκει στο φάσμα του αυτισμού. Προηγήθηκε πιλοτική εφαρμογή του ΦΕΜ, και αφορά την περίπτωση ενός μαθητή, που του είχε παραχωρηθεί δημόσια παράλληλη στήριξη. Με βάση τα αποτελέσματα της πιλοτικής εφαρμογής, εφαρμόστηκε η αξιολόγηση μαθητή, ο οποίος φοιτά σε Τμήμα Ένταξης δημόσιου νηπιαγωγείου και αντιμετωπίζει σοβαρές δυσκολίες στη γλωσσική του ανάπτυξη.

Από τα αποτελέσματα της παρούσας έρευνας συμπεραίνεται ότι ο ΦΕΜ αποτέλεσε πολύτιμο μεθοδολογικό εργαλείο για την αξιολόγηση της προόδου του μαθητή με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες στο χώρο της προσχολικής ηλικίας.

Λέξεις – Κλειδιά: μελέτη περίπτωσης, Portfolio, αυτισμός, γλωσσική ανάπτυξη, προσχολική αγωγή.

ABSTRACT

This dissertation is a qualitative research concerning the current trends in the evaluation of the educational procedure and the potential of its implementation in Special Education through the use of a Student's Personal Folder (Portfolio).

Herein, we attempt to determine the possibility of implementing the Portfolio in the educational process for students with special needs, and the way it may affect the relationship between parents and educators, by studying the case of an autistic student. At first, the Portfolio was used experimentally with a student to whom an individual support teacher was granted by the state. Based on the results of the experimental use, the Portfolio was then implemented in the evaluation of a student who attends an inclusion classroom class in a public kindergarten (a structure of Special Education for Greek public schools of general education which offers individualized programs for students with special needs in a classroom setting in small groups with the aim of inclusion in the general population) and faces severe language development issues.

From the results of this research is deduced that the Portfolio has become a valuable methodological tool for the evaluation of academic progress of a student with special educational needs in the field of Preschool Education.

Keywords: case study, Portfolio, autism, language development, pre-school, kindergarten.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Αρβανίτης, Ν. (2007). Ο φάκελος υλικού (portfolio) ως μέσο εναλλακτικής και αυθεντικής παιδαγωγικής αξιολόγησης του μαθητή. *Επιστημονικό Βήμα*, 6, σσ. 168-181.

American Psychiatric Association. (2000). *Diagnostic and statistical manual of mental disorders. DSM-IV-TR*. Washington, DC: Author.

American Psychiatric Association. (2015). *Διαγνωστικά Κριτήρια απο DSM-V*. (Κ. Γκοτζαμάνης, Μεταφρ.) Αθήνα: Ιατρικές Εκδόσεις Λίτσας.

Attwood, T. (2005). *Παιδιά με ιδιαιτερότητες στη γλωσσική ανάπτυξη και την κοινωνική αλληλεπίδραση. Σύνδρομο Asperger: Οδηγός Ανίχνευσης και αντιμετώπισης*. (Α. Κορογιαννάκη, & Ε. Μιχαλέτου, Μεταφρ.) Αθήνα: Σαββάλας.

Βαρσαμίδου, Α., & Ρέας, Γ. (2007). Αυθεντική αξιολόγηση/ αξιολόγηση βάσει φακέλου: Μια δυναμική & ευέλικτη αξιολογική πρόταση στην υποχρεωτική εκπαίδευση. *2ο Εκπαιδευτικό Συνέδριο Γλώσσα, Σκέψη και Πράξη στην Εκπαίδευση*. Ιωάννινα. Ανάκτηση Απρίλιος 23, 2018, από <https://eclass.gunet.gr/modules/document/file.php/NETGU200/%CE%B1%CE%BE%CE%B9%CE%BF%CE%BB%CF%8C%CE%B3%CE%B7%CF%83%CE%B7%20%20%CF%86%CE%AC%CE%BA%CE%B5%CE%BB%CE%BF%CF%82%20%CE%B1%CE%BE%CE%B9%CE%BF%CE%BB%CF%8C%CE%B3%CE%B7%CF%83%CE%B7%CF%83%CF%82.pdf>

Βαρβέρης, Α. (2015). *Θεωρία του Νου, θεωρία της Εκτελεστικής Δυσλειτουργίας και θεωρία της Αδύναμης Κεντρικής Συνοχής των ατόμων με αυτισμό. Μια διερευνητική μελέτη*. Αδημοσίευτη Μεταπτυχιακή Εργασία, Πανεπιστήμιο Μακεδονίας, Θεσσαλονίκη, Ελλάδα.

- Βεργέτη, Α. (2008). Ποιοτική έρευνα: Μελέτη περίπτωσης στην κοινωνική εργασία. *Κοινωνική εργασία*, 90(7), σσ. 7-20.
- Βογινδρούκας, Ι., & Sherratt, D. (2008). *Οδηγός εκπαίδευσης παιδιών με διάχυτες αναπτυξιακές διαταραχές*. Αθήνα: Ταξιδευτής.
- Bagnato, S. J. (2007). *Authentic Assessment for Early Childhood Intervention: Best Practices*. New York: Guilford Press.
- Baltaxe, C.A.M., Russell, A., D'Angiola, N. & Simmons, J.Q. (1995). Discourse cohesion in the verbal interactions of individuals diagnosed with autistic disorder or schizotypal personality disorder. *Australian and New Zealand Journal of Developmental Disabilities*, 20, pp. 79-96.
- Baron-Cohen, S. (1988). An assessment of violence in a young man with Asperger's Syndrome. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 23, pp. 351-360.
- Baron-Cohen, S., & Staunton, R. (1994). Do children with autism acquire the phonology of their peers? An examination of group identification through the window of bilingualism. *First Language*, 14, pp. 241-248.
- Black, P., & William, D. (1998). Inside the black box: Raising standards through classroom assessment. *Phi Delta Kappan*, pp. 139-149.
- Γεωργούσης, Π. (1998). *Η Αξιολόγηση των μαθητών με βάση το φάκελο υλικού: portfolio assessment, μια νέα τάση στην εκπαιδευτική αξιολόγηση*. Αθήνα: Δελφοί.
- Γκάρο, Α., & Σταματογιάννης, Σ. (2016). *Κλινικά χαρακτηριστικά, αξιολόγηση και θεραπευτικές προσεγγίσεις στο φάσμα του αυτισμού*. Πτυχιακή εργασία.

Ιωάννινα: Τ.Ε.Ι. Ηπείρου. Ανάκτηση Απρίλιος 23, 2018, από <http://apothetirio.teiep.gr/xmlui/handle/123456789/5932>

Γκονέλα, Ε. (2006). *Αυτισμός, αίνιγμα και πραγματικότητα. Από τη θεωρητική προσέγγιση στην εκπαιδευτική παρέμβαση*. Αθήνα: Οδυσσέας.

Γουργιώτου, Ε. (2007). Η Αξιολόγηση της μαθησιακής εξέλιξης των νηπίων. Στο Ε. Μακρή - Μπότσαρη (Επιμ.), *Θέματα Εισαγωγικής Επιμόρφωσης για νεοδιόριστους εκπαιδευτικούς* (σσ. 487 - 497). Αθήνα: Υ.Π.Ε.Π.Θ. - Παιδαγωγικό Ινστιτούτο.

Γρηγοριάδης, Α., Μπιρμπίλη, Μ., & Παπανδρέου, Μ. (2016). Η συνέντευξη ως εργαλείο γνωριμίας με τα παιδιά. Στο Μ. Τζεκάκη (Επιμ.), *Σχεδιασμός και αξιολόγηση της εκπαιδευτικής διαδικασίας* (σσ. 175-203). Αθήνα: Gutenberg.

Γρόσδος, Σ. (2006). Περιγραφική αξιολόγηση: μια πρόταση. Αξιολόγηση ή βαθμολογία;. Στο Δ. Κακανά, Κ. Μπότσογλου, Ν. Χανιωτάκης, & Ε. Καβαλάρη (Επιμ.), *Η αξιολόγηση στην εκπαίδευση παιδαγωγική και διδακτική διάσταση* (σσ. 229 - 234). Θεσσαλονίκη: Αφοί Κυριακίδη.

Carr, M., Lee, W., & Jones, C. (2004). *Kei tua o te pae: Assessment for learning: Early childhood exemplars (Book 4)*. Wellington, New Zealand: Learning Media.

Cawthon, S. W., & Wurtz, K. A. (2009). Alternate Assessment Use With Students Who Are Deaf or Hard of Hearing: An Exploratory Mixed-Methods Analysis of Portfolio, Checklists, and Out-of-Level Test Formats. *The Journal of Deaf Studies and Deaf Education*, 14(2), pp. 155-177. Retrieved April 23, 2018, from <https://academic.oup.com/jdsde/article/14/2/155/390494>

Clark, A., & Moss, P. (2010). *Ας ακούσουμε τα μικρά παιδιά. Η προσέγγιση του Μωσαϊκού*. Αθήνα: ΕΑΔΑΠ.

- Cohen, L., & Manion, L. (1994). *Μεθοδολογία εκπαιδευτικής έρευνας*. Αθήνα: Μεταίχμιο.
- Dewey, M. (1991). Living with Asperger's Syndrome. In U. Frith (Ed.), *Autism and Asperger's Syndrome*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Dunphy, E. (2010). Assessing early learning through formative assessment: key issues and considerations. *Irish Educational Studies*, 29(1), pp. 41-56. doi:10.1080/03323310903522685.
- Eales, M. (1993). Pragmatic impairments in adults with childhood diagnoses of autism, a developmental receptive language disorder. *Journal of Autism and Developmental Disorders*, 23, pp. 593-617.
- Eisenmajer, F., Prior, M., Leekman, S., Wing, L., Gould, J., Welham, M., & Ong, B. (1996). Comparison of clinical symptoms in autism and Asperger's Syndrome. *Journal of the American of Child and Adolescent Psychiatry*, 35, pp. 1522-1531.
- Ezell, D., & Klein, C. (2003). Impact of Portfolio Assessment on Locus of Control of Students with and without Disabilities. *Education and Training in Developmental Disabilities*, 38(2), pp. 220-228. Retrieved April 23, 2018, from <https://pdfs.semanticscholar.org/a1f0/b7b7f69d8a1a331fa1a2d7b472e67ed5e5c1.pdf>
- Fine, J., Bartolucci, G., Ginsberg, G., & Szatmari, P. (1991). The use of intonation to communicate in Pervasive Developmental Disorders. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 32, pp. 777-782.
- Gardner, H. (1996). Your child's intelligence(s). *Scholastic Parent & Child*, pp. 32-37.

- Ghaziuddin, M., & Gerstein, L. (1996). Pedantic speaking style differentiates Asperger's Syndrome from High Functioning Autism. *Journal of Autism and Developmental Disorders*, 26, pp. 585-595.
- Gillberg, C., & Gillberg, I. C. (1989). Siblings and parents of children with autism: A research note. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 30, pp. 631-638.
- Gullo, D. F. (2005). *Understanding Assessment and Evaluation in Early Childhood Education*. New York: Teachers College Press.
- Happe, F. (1998). Αυτισμός. Ψυχολογική θεώρηση. (Δ. Στασινός, Μεταφρ.) Αθήνα: Gutenberg.
- Hillyard, S. (2013). Informal assessment tools in kindergarten. *Argentinian Journal of Applied Linguistics*, 1(1), pp. 44-55. Retrieved April 23, 2018, from [http://www.faapi.org.ar/ajal/issues/101/HillyardAJALVol1\(1\).pdf](http://www.faapi.org.ar/ajal/issues/101/HillyardAJALVol1(1).pdf)
- Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής. (2014). *Πρόγραμμα Σπουδών Νηπιαγωγείου*. Αθήνα: Υπουργείο Παιδείας και Θρησκευμάτων. Ανάκτηση Απριλίου 23, 2018, από http://repository.edulll.gr/edulll/bitstream/10795/1947/3/1947_1%ce%bf%20%ce%bc%ce%ad%cf%81%ce%bf%cf%82%20%ce%a0%ce%a0%ce%a3%20%ce%bd%ce%b7%cf%80%ce%b9%ce%b1%ce%b3%cf%89%ce%b3%ce%b5%ce%af%ce%bf%cf%85.pdf
- Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής. (2017). *Οδηγός Εκπαιδευτικού για την Περιγραφική Αξιολόγηση στο νηπιαγωγείο*. Αθήνα: Υπουργείο Παιδείας και Θρησκευμάτων. Ανάκτηση Απριλίου 23, 2018, από http://www.iep.edu.gr/images/IEP/EPISTIMONIKI_YPIRESIA/Epist_Monades/A_Kyklos/Evaluation/2017/1_Perigrafiki_NIPIAGOGGIO.pdf

- Κακανά, Δ. (2006). Τάσεις και πρακτικές της αξιολόγησης στην προσχολικής εκπαίδευσης. Στο Δ. Κακανά, Κ. Μπότσογλου, Ν. Χανιωτάκη, & Ε. Καβαλάρη (Επιμ.), *Η αξιολόγηση στην εκπαίδευση παιδαγωγική και διδακτική διάσταση* (σσ. 31- 41). Θεσσαλονίκη: Αφοί Κυριακίδη.
- Καλύβα, Ε. (2005). *Αυτισμός, εκπαιδευτικές και θεραπευτικές προσεγγίσεις*. Αθήνα: Παπαζήση.
- Κουλουμπαρίτση, Α. & Ματσαγγούρας, Η. (2004). Φάκελος εργασιών του μαθητή (portfolio assessment): Η αυθεντική αξιολόγηση στη διαθεματική διδασκαλία. Στο Π. Αγγελίδης, & Γ. Μαυροειδής (Επιμ.), *Εκπαιδευτικές Καινοτομίες για το Σχολείο του Μέλλοντος* (σσ. 55-83). Αθήνα: Τυπωθείτω.
- Κυριαζή, Ν. (2005). *Η κοινωνιολογική έρευνα: Κριτική επισκόπηση των μεθόδων και των τεχνικών* (Θ' εκδ.). Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- Κωνσταντίνου, Χ. (2000). *Η Αξιολόγηση της Επίδοσης του Μαθητή ως Παιδαγωγική Λογική και Σχολική Πρακτική*. Αθήνα: Gutenberg.
- Kankaanranta, M. (1996). Self-Portrait of a Child: Portfolios as a Means of Self-Assessment in Preschool and Primary School. Retrieved April 23, 2018, from <https://eric.ed.gov/?id=ED403058>
- Karoly, L. (2005). *Early childhood interventions: Proven results, future promise*. Santa Monica, California: Rand.
- Keiley, D. (2012). *A case study using literacy assessment portfolios with students identified with disabilities*. Unpublished Doctoral Dissertation, University of New Mexico. Albuquerque, New Mexico, USA. Retrieved April 23, 2018, from http://digitalrepository.unm.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1020&context=educ_spcd_etds

Kerbeshian, J., Burd, L., & Fisher, W. (1990). Asperger's Syndrome: To be or not to be? *British Journal of Psychiatry*, 156, pp. 721-725.

Kingore, B. (2010). *Αξιολόγηση στο νηπιαγωγείο*. (Ζ. Σιάπαντα, Μ. Eleftheriou, & Associates, Μεταφρ.) Αθήνα: Δίπτυχο.

Kirk, S., Gallagher, J., Anastasiow, N. (2003). *Educating exceptional children*. Boston: H.M.Co.

Λαζαράκου, Ε. (2003). Αξιολόγηση του μαθητή: Θεσμικό πλαίσιο. Ανάκτηση Απρίλιος 23, 2018, από http://attik.pde.sch.gr/cms/%CE%B1%CE%BE%CE%B9%CE%BF%CE%BB%CE%BF%CE%B3%CE%B7%CF%83%CE%B7-%CE%B4%CE%B7%CE%BC%CE%BF%CF%84%CE%B9%CE%BA%CE%B7%CF%83-%CE%B5%CE%BA%CF%80%CE%B1%CE%B9%CE%B4%CE%B5%CF%85%CF%83%CE%B7%CF%83/download/348_7377f0ed8617cc24d699cc7506aee2

Λουκέρης, Δ., Μαντάς, Π. & Μέλλα, Α. (2010). Το χαρτοφυλάκιο επιδόσεων και δραστηριοτήτων του μαθητή (portfolio) ως εναλλακτικός τρόπος αξιολόγησής του. *Μέντορας*(12), σσ. 77-86.

Μαγγόπουλος, Γ. (2014). Η μελέτη περίπτωσης ως ερευνητική στρατηγική στην αξιολόγηση προγραμμάτων: θεωρητικοί προβληματισμοί. *Το βήμα των κοινωνικών επιστημών, ΙΣΤ*(64), σσ. 73-93. Ανάκτηση Απρίλιος 23, 2018, από ojs.lib.uth.gr/index.php/tovima/article/download/96/85

Μπιρμπίλη, Μ. (2008). *Προς μια παιδαγωγική του διαλόγου: Η σημασία και ο ρόλος των ερωτήσεων στην προσχολική εκπαίδευση*. Αθήνα: Gutenberg.

Μπότης, Κωνσταντίνος. (2013). *Αυτισμός: Διάχυτη Αναπτυξιακή Διαταραχή και θεραπευτική προσέγγιση*. Πτυχιακή εργασία, Τ.Ε.Ι. Ηπείρου. Ιωάννινα,

Ελλάδα. Ανάκτηση Απρίλιος 23, 2018, από
http://apothetirio.teiep.gr/xmlui/bitstream/handle/123456789/703/lgt_2013074.pdf?sequence=1

Μπότσογλου, Κ., & Παναγιωτίδου, Ε. (2006). Μορφές και τεχνικές αξιολόγησης των νηπίων στο νηπιαγωγείο. Στάσεις και πρακτικές των παιδαγωγών προσχολικής ηλικίας. Στο Δ. Κακανά, Κ. Μπότσογλου, Ν. Χανιωτάκη, & Ε. Καβαλάρη (Επιμ.), *Η αξιολόγηση στην εκπαίδευση παιδαγωγική και διδακτική διάσταση* (σσ. 149-155). Θεσσαλονίκη: Αφοί Κυριακίδη.

Marzano, R. J. (2004). *Building Background Knowledge for Academic Achievement: Research on What Works in Schools*. Alexandria, Virginia: Heinle.

Marzano, R. J., Pickering, D., & Polloc, J. E. (2001). *Classroom Instruction that Works: Research-based Strategies for Increasing Student Achievement*. Alexandria, Virginia: ASCD.

Mason, R., Pegler, C., & Weller, M. (2004). E-portfolios: an assessment tool for online courses. *British Journal of Educational Technology*, 35(6), pp. 717-727. doi:<https://doi.org/10.1111/j.1467-8535.2004.00429.x>

Ντολιοπούλου, Ε., & Γουργιώτου, Ε. (2008). *Η αξιολόγηση στην εκπαίδευση με έμφαση στην προσχολική*. Αθήνα: Gutenberg.

National Association of Elementary School Principals & Collaborative Communications Group. (2005). *Leading early childhood learning communities: What principals should know and be able to do*. Alexandria, Virginia: Authur.

National Council for Curriculum and Assessment. (2007). *Assessment in the primary school curriculum. Guidelines for teachers*. Retrieved April 23, 2018, from <https://www.ncca.ie/media/1351/assessment-guidelines.pdf>

National Council for Curriculum and Assessment. (2008). *Supporting learning and development through assessment*. Retrieved April 23, 2018, from http://www.ncca.biz/Aistear/pdfs/Guidelines_ENG/Assessment_ENG.pdf

Nelson, A. (2006). Closing the gap: early childhood education. *Infobrief*, 45, pp. 1-9.

Newschaffer, C.J., Croen. L.A., Daniels, J., Giarelli, E., Grether, J.K., Levy, S.E., Mandell, D.S., Miller, L.A., Pinto-Martin, J., Reaven, J., Reynolds, A.M., Rice, C.E., Schendel, D., Windham, G.C. (2007). The epidemiology of autism spectrum disorder. *Annual Review of Public Health*, 28, pp. 235-58. doi:10.1146/annurev.publhealth.28.021406.144007

Οργανισμός Επιμόρφωσης Εκπαιδευτικών. (2007). *Τήρηση φακέλου εργασιών μαθητή – αξιολόγηση*. Αθήνα. Ανάκτηση Απρίλιος 23, 2018, από http://www.oepek.gr/pdfs/meletes/oepek_meleth_12.pdf

Παγκόσμια Οργάνωση Υγείας. (2008). *ICD-10: Διεθνής Στατιστική Ταξινόμηση Νόσων και Συναφών Προβλημάτων Υγείας Δέκατη Αναθεώρηση* (Τόμ. 1: Κατάλογος Κωδικών, Τεύχος Α). Αθήνα: Υπουργείο Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης.

Παιδαγωγικό Ινστιτούτο. (2003). *Διαθεματικό Ενιαίο Πλαίσιο Προγραμμάτων Σπουδών (ΔΕΠΠΣ) για το Νηπιαγωγείο*. Ανάκτηση Απρίλιος 23, 2018, από Παιδαγωγικό Ινστιτούτο: http://www.pi-schools.gr/content/index.php?lesson_id=300&ep=367

Παιδαγωγικό Ινστιτούτο. (2004). *Αναλυτικό Πρόγραμμα Σπουδών για τον Αυτισμό*. Ανάκτηση Απρίλιος 23, 2018, από Παιδαγωγικό Ινστιτούτο: http://www.pi-schools.gr/special_education/aps-depps-autismos.pdf

Παρούτσας, Δ. (2011). *Ο Φάκελος Εργασιών Μαθητή ως μέσο αυθεντικής αξιολόγησης στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση*. Διπλωματική Εργασία,

Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο. Αθήνα, Ελλάδα. Ανάκτηση Απρίλιος 23, 2018, από <http://paroutsas.jmc.gr/portfol/index.htm>

Peters, S., Hartley, C., Rogers, P., Smith, J., & Carr, M. (2009). Early childhood portfolios as a tool for enhancing learning during the transition to school. *International Journal of Transitions in Childhood*, 3, pp. 4-15.

Ponce, A. (2006). *Τι έχει αυτό το παιδί; Ένας οδηγός για να γνωρίσουμε τα παιδιά με ειδικές ανάγκες.* (M. von Hildebrand-Ξυλούρη, Μεταφρ.) Αθήνα: Gema.

Potter, E. (1999). What should I put in my portfolio? Supporting young children's goals and evaluations. *Childhood Education*, 75, pp. 210-214.

Pound, L. (2014). *Πώς μαθαίνουν τα παιδιά. Απο τις θεωρίες μάθησης στην παιδαγωγική πράξη, απλά και κατανοητά.* Αθήνα: Πατάκη.

Ρεκαλίδου, Γ. (2016). *Η Αξιολόγηση στην τάξη του Νηπιαγωγείου. Τι, γιατί και πώς;.* Αθήνα: Gutenberg.

Ρεκαλίδου, Γ., Ζάνταλη, Μ., & Σοφιανού, Μ. (2010). Η αξιολόγηση στο νηπιαγωγείο: Πιλοτική εφαρμογή ενός σχεδίου αξιολόγησης και αυτοαξιολόγησης με βάση τον Φάκελο Εργασιών. *Επιθεώρηση Εκπαιδευτικών Θεμάτων*, 16(2), σσ. 22 - 38.

Rinaldi, C. (2006). *In dialogue with Reggio Emilia: Listening, researching and learning.* New York: Routledge.

Rodier, P. M. (2000). The early origins of autism. *Scientific American*, 282, pp. 56-63.

Rolheiser, C., Bower, B., & Stevahn, L. (2000). *The portfolio organizer: Succeeding with portfolios in your classroom.* Alexandria, VA: American Society for Curriculum Development.

Rutter, M. (1990). *Νηπιακός αυτισμός. Σύγχρονες αντιλήψεις και αντιμετώπιση*. (Γ. Καραντάνος, Μεταφρ.) Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.

Σαραφίδου, Α. (2014). Φάκελος Αξιολόγησης Μαθητή. Δράμα. Ανάκτηση Απρίλιος 23, 2018, από http://www.pdeamth.gr/index.php/2013-06-24-13-48-56/yliko-sxolikon-symvovlon?onom_ili ko_sumv=%CE%A3%CE%B1%CF%81%CE%B1%CF%86%CE%AF%CE%B4%CE%BF%CF%85+%CE%91%CE%B9%CE%BA%CE%B1%CF%84%CE%B5%CF%81%CE%AF%CE%BD%CE%B7&vathmida_ili ko_sumv=&ilerom_ili ko_sumv_hidden=

Σιβροπούλου, Ε., Τσακιρίδου, Ε., & Παπαδοπούλου, Α. (2006). Οι απόψεις των νηπιαγωγών για τη διαδικασία αξιολόγησης στο νηπιαγωγείο. Στο Δ. Κακανά, Κ. Μπότσογλου, Ν. Χανιωτάκη, & Ε. Καβαλάρη (Επιμ.), *Η αξιολόγηση στην εκπαίδευση παιδαγωγική και διδακτική διάσταση* (σσ. 217 - 225). Θεσσαλονίκη: Αφοί Κυριακίδη.

Σινανίδου, Μ. (2013). *Διάχυτες αναπτυξιακές διαταραχές. Αυτισμός, η συμβουλευτική υποστήριξη των γονέων. Ο ρόλος και οι λειτουργίες του ενιαίου σχολείου*. Αθήνα: Ίων.

Σταμάτης, Π. (2005). *Παιδαγωγική μη λεκτική επικοινωνία. Ο ρόλος της απτικής συμπεριφοράς στην Προσχολική και Πρωτοσχολική Εκπαίδευση*. Αθήνα: Άτραπος.

Στυλιανού, Μ. (2008). *Η αυτοαξιολόγηση των μαθητών/τριών με βάση το Φάκελο Εργασιών (Portfolio Assessment), ως μέσο ανάπτυξης επικοινωνιακών δεξιοτήτων και ειδικότερα κατανόησης και παραγωγής γραπτού λόγου*. Διπλωματική εργασία, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης. Θεσσαλονίκη, Ελλάδα.

- Schopler, E. (1995). *Parent survival manual: A guide to autism crisis resolution*. New York: Plenum Press.
- Seitz, H., & Bartholomew, C. (2008). Powerful portfolios for your young children. *Early Childhood Education Journal*, 36(1), pp. 63-68.
- Shepard, L. A., Kagan, S. L., & Wurtz, E. (1998). *Principles and Recommendations for Early Childhood Assessments*. Washington: Panel.
- Siegel-Causey, E., & Allinder, R. M. (1998). Using Alternative Assessment for Students with Severe Disabilities: Alignment with Best Practices. *Education and Training in Mental Retardation and Developmental Disabilities*, 33(2), pp. 168-178. Retrieved April 23, 2018, from https://www.jstor.org/stable/23879164?seq=1#page_scan_tab_contents
- Smith, K., & Tillema, H. (2010). Clarifying different types of portfolio use. *Assessment & Evaluation in Higher Education*, 28(6), pp. 625-648. doi:10.1080/0260293032000130252
- Smith, K., & Tillema., H. (2003). Clarifying different types of portfolio use. *Assessment and Evaluation in Higher Education*, 28(6), pp. 625-648.
- Statkiewicz-Gayhard, V., Peerenboom, B., & Campell, R. N. (2001). Διασχίζοντας τις γέφυρες Η γονεϊκή προοπτική στην αντιμετώπιση ενός παιδιού αφού έχει διαγνωστεί με Αυτισμό/Διάχυτη αναπτυξιακή Διαταραχή. (Α. Λαζαρίνη, Μεταφρ.) Αθήνα: ΕΕΠΑΑ.
- Stiggins, R. J. (2001). *Student involved classroom assesement* (3rd ed.). Columbus, OH: Merrill.
- Stiggins, R. J. (2005). *Using Student-Involved Classroom Assessment to Close Achievement Gaps* (4th ed.). Columbus, OH: Merrill Prentice Hall.

- Stockall, N., & Smith, R. E. (2013). Alternative Assessment Portfolios for Students with Intellectual Disabilities: A Case Study. *Exceptionality A Special Education Journal*, 21(3), pp. 127 - 146. doi:10.1080/09362835.2013.771557
- Tantam, D. (1991). Asperger's Syndrome in adulthood. In U. Frith (Ed.), *Autism and Asperger's Syndrome*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Tantam, D., Holmes, D., & Cordess, C. (1993). Non-verbal expression in autism of Asperger's type. *Journal of Autism and Developmental Disorders*, 23, pp. 111-113.
- Trottier, G., Srivastava, L., & Walker, C. D. (1999). Etiology of infantile autism: A review of recent advancements in genetic and neurobiological research. *Journal of Psychiatry & Neuroscience*, 24, pp. 103 - 115.
- Valencia, S. W., & Place, N. (1994). Literacy portfolios for teaching, learning, and accountability: The Bellevue literacy assessment project. In S. W. Valencia, E. H. Hiebert, & P. P. Afflerbach, *Authentic reading assessment; Practices and possibilities*. Newark, DE: International Reading Association.
- Volden, J., & Loud, C. (1991). Neologisms and idiosyncratic Language in autistic speakers. *Journal of Autism and Developmental Disorders*, 21, pp. 109-130.
- Weeden, P., Winter, J. & Broadfoot, P. (2002). *Assessment. What's in it for schools?* Oxford: Routledge Falmer.
- White, B. B., & White, M. S. (1987). Autism from the inside. *Medical Hypotheses*, 24, pp. 223-229.
- Willis, J. (2006). *Research-based strategies to ignite student learning: Insights from a neurologist and classroom teacher*. Alexandria, Virginia: ASCD.

Woodward, H. (2000). Portfolios: narratives for learning. *Journal of In-Service Education*, 26(2), σσ. 329–347.

Wortham, S. C., & Hardin, B. J. (2015). *Assessment in early childhood education* (7th ed.). London: Person.

Φωτιάδου, Τ. (2001). Το Portfolio ως μέσον ανάπτυξης δεξιοτήτων των μαθητών: Μια πρόταση. *Επιθεώρηση Εκπαιδευτικών Θεμάτων*, 5, σσ. 128-138.

Χρηστάκης, Κ. (2011). *Η εκπαίδευση των παιδιών με δυσκολίες: Εισαγωγή στην Ειδική Αγωγή* (Τόμ. Β'). Αθήνα: Διάδραση.

Ηλεκτρονικές πηγές:

Κατάλογος Ελληνικών Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών <https://zephyr.lib.uoc.gr/cgi-bin/zap/zap/start.zap?lang=GR&restart=yes>

Εθνικό Κέντρο Τεκμηρίωσης <http://www.ekt.gr/>

Εθνικό Αρχείο Διδακτορικών Διατριβών <https://www.didaktorika.gr/eadd/>